

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ЛУКАШЕВА ОЛЕНА ЕДУАРДІВНА

УДК 342.74

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ПУБЛІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Ткаченко Юрій Володимирович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри
конституційного права України.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Мяловицька Ніна Анатоліївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, професор
кафедри конституційного права;

кандидат юридичних наук, доцент
Коломієць Юрій Миколайович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, доцент кафедри
загальноправових дисциплін факультету права
та масових комунікацій.

Захист відбудеться 07 червня 2016 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.04 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70.

Автореферат розіслано 29 квітня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Уркевич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Статтею 1 Конституції України визначено соціальний характер нашої держави. Деталізовано названий припис у ст. 3 Основного Закону, якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. З огляду на це політика України має своїм спрямуванням створення таких умов, що забезпечують гідне життя, вільний розвиток людини, дотримання соціальних стандартів. Досягнення європейського рівня соціального і економічного розвитку України передбачає належну реалізацію державою конституційних функцій. Задекларовані в Основному Законі напрями визначено пріоритетними у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». У цьому документі зазначено, що для досягнення нашої країною європейських стандартів життя та для виходу провідні позиції у світі Україна має йти шляхом неупинного розвитку, проведення структурних реформ, запровадження інноваційних технологій та створення сильної конкурентноспроможної економіки. Беззаперечно важливим чинником втілення в життя поставленої Україною мети, як і взагалі функціонування і розвитку будь-якої держави, виконання нею соціальних зобов'язань, є належне фінансове забезпечення.

Ключову роль при реалізації конституційної моделі соціальної, економічно розвинутої держави відіграє публічна фінансова діяльність, у ході якої відбувається мобілізація, розподіл і використання коштів публічних фондів. Очевидно, що будь-яка держава не може позиціонувати себе як соціальна без провадження публічної фінансової діяльності, виваженої фінансової політики. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження конституційно-правових засад публічної фінансової діяльності, що, безумовно, дає можливість підвищити ефективність діяльності відповідних органів у сфері публічних фінансів, створити дієву систему контролю за рухом публічних коштів. У підсумку побудована за конституційними принципами публічна фінансова діяльність є більш прозорою та відкритою, що сприяє боротьбі з корупцією в державі.

Розробка теми дисертації, її поглиблене наукове дослідження та узагальнення висновків безпосередньо пов'язані з вивченням та осмисленням фундаментальних праць Ю. Г. Барабаша, М. С. Бондара, О. П. Васильченка, Г. А. Гаджиева, В. П. Колісника, О. О. Кутафіна, О. В. Онищенко, О. В. Носенко, В. Ф. Погорілка, В. О. Серьогіна, С. Г. Серьогіної, А. О. Селіванова, О. В. Скрипнюка, Т. М. Слінько, Є. В. Тарібо, Ю. М. Тодики, М. В. Цвіка, В. М. Шаповала, О. Бланкенагеля, М. Був'є, Т. Джобса, Р. Меллінгхоффа, Л. Остерло, Л. Філіпа. Низка положень спирається на праці вчених з фінансового права: Л. К. Воронової, О. О. Дмитрик, М. П. Кучерявенка, О. П. Орлюк, Н. Ю. Пришви,

О. І. Худякова. Недостатність наукових досліджень позначеної тематики зумовили вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого відповідно до цільової комплексної програми «Конституційно-правові проблеми забезпечення верховенства права у функціонуванні механізму публічної влади в Україні» (державна реєстрація № 0111U000966).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (протокол № 5 від 22 грудня 2006 року) і перезатверджено на засіданні вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 5 від 26 грудня 2014 року).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є визначення конституційно-правових засад публічної фінансової діяльності в Україні. Для її досягнення поставлено такі завдання:

- охарактеризувати публічну фінансову діяльність як об'єкт конституційно-правового регулювання та виявити її особливості;
- розкрити зміст поняття конституційні принципи публічної фінансової діяльності та визначити їх систему;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз конституційно-правового регулювання публічної фінансової діяльності в Україні та європейських державах;
- з'ясувати сутність конституційних принципів бюджетної системи України;
- розкрити конституційні засади бюджетного процесу в Україні;
- висвітлити зміст конституційного принципу встановлення податків і зборів виключно законом;
- охарактеризувати конституційні принципи рівності і справедливості оподаткування
- сформулювати й обґрунтувати пропозиції та рекомендації, спрямовані на розвиток конституційно-правового регулювання публічної фінансової діяльності з метою її вдосконалення.

Об'єкт дослідження становлять суспільні відносини, що виникають у сфері публічної фінансової діяльності і підпадають під конституційно-правове регулювання.

Предметом дослідження є конституційно-правові засади публічної фінансової діяльності в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить сукупність засобів і прийомів пізнання, комплексне застосування яких дає змогу досягти мети й забезпечити наукову достовірність, правильність і об'єктивність отриманих результатів.

Для здійснення дослідження застосовано загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи. Глибокому розгляду об'єкта і предмета дисертації сприяв універсальний діалектичний метод, застосування якого дозволило всебічно з'ясувати взаємозв'язки та взаємообумовленості тих соціальних явищ, що виникають у процесі конституційно-правового регулювання публічної фінансової діяльності (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Метод формальної логіки дав змогу визначити основні поняття та їх зв'язок щодо різних аспектів теми роботи, підстави класифікації досліджуваних явищ, виділення їх видів і підвидів (підрозділи 1.1, 1.2). Історичний (хронологічний) метод застосовано для виявлення особливостей розвитку конституційного інституту публічної фінансової діяльності, а також визначення впливу характерних для відповідного історичного періоду суспільних умов на його еволюцію (підрозділи 1.1, 2.3, 2.4). На основі системного методу встановлено структуру конституційних засад публічної фінансової діяльності та визначено їх особливості (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним монографічним дослідженням конституційно-правових засад публічної фінансової діяльності в Україні.

Наукова новизна цього дослідження виражена насамперед у таких положеннях, що виносяться на захист:

уперше:

- виділено і розкрито особливості конституційного регулювання публічної фінансової діяльності, до яких віднесено: 1) соціальне спрямування публічної фінансової діяльності; 2) встановлення сфери регулювання виключно законом; 3) застосування імперативного методу правового регулювання; 4) визначення загальної компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування щодо мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів; 5) розмежування фінансової діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування; 6) встановлення загальних і спеціальних принципів регулювання відносин у сфері фінансової діяльності; 7) виокремлення основних напрямів публічної фінансової діяльності; 8) розвиток конституційно-правової доктрини публічної фінансової діяльності в рішеннях Конституційного Суду України;

- класифіковано конституційні принципи публічної фінансової діяльності та визначено їх систему: 1) загальні принципи – ті, що стосуються всіх видів правовідносин і набувають залежно від сфери публічної фінансової діяльності відповідних особливостей (верховенство права, законність, рівність, справедливість та ін.); 2) спеціальні ті, що визначають засади регулювання фінансових відносин і особливості напрямів публічної фінансової діяльності (встановлення податків виключно законом, справедливий і неупереджений розподіл суспільного багатства та ін.);

- обґрунтовано, що ч. 1 ст. 67 Конституції України необхідно тлумачити з урахуванням практики Європейського Суду з прав людини (в умовах необхідності дотримання принципів верховенства права і правової визначеності конструкція «встановлений законом» має бути пов'язана з вимогою якості закону), а також правової позиції Конституційного Суду України стосовно неможливості зміни правового механізму податків законом про Державний бюджет;

- доведено, що за змістом положень ч. 2 ст. 92 і ч. 1 ст. 67 Конституції України при регулюванні публічної фінансової діяльності відбувається як конкретизація форми об'єктивізації норм права (виключно законом як джерелом права), так і обмежується дискреція органів державної влади, чим створюються додаткові гарантії для належної реалізації конституційних прав і обов'язків громадян як суб'єктів фінансового права;

удосконалено:

- наукові погляди щодо співвідношення конституційно-правового принципу справедливості та справедливості як засади фінансового права (публічної фінансової діяльності), а саме з'ясовано особливість змісту справедливості у регулюванні податкових, бюджетних і грошово-кредитних відносин, яка полягає в тому, що він включає вимоги як неупередженості, так і соціальної справедливості;

набули подальшого розвитку:

- уявлення про зміст інструментальної функції публічної фінансової діяльності в умовах реалізації конституційного принципу соціальної держави, який полягає у визначенні конкретних заходів у сфері мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів з метою досягнення Україною європейських стандартів соціальних прав;

- аргументи стосовно недоцільності розміщення ст. 99-100 Конституції України, що визначають правовий статус Національного банку України, у розділі IV «Верховна Рада України» і запропоновано, з урахуванням досвіду європейських країн, у структурі Основного Закону виокремити розділ, присвячений закріпленню принципів публічної фінансової діяльності;

- положення, що принцип економічної обґрунтованості при встановленні податків та зборів передбачає поєднання двох аспектів: 1) забезпечує врахування спроможності для платника податків їх сплачувати; 2) вказує на відсутність у держави необмеженого права стосовно встановлення податків, а також на міру, якою є відповідні потреби у формуванні публічних фінансів та мета встановлення податків;

- аргументація стосовно конкретизації конституційного принципу рівності у фінансово-правовій сфері, що зумовлює дотримання рівності стосовно реалізації як прав, так і обов'язків платників податків. Рівність в оподаткуванні не означає однаковість у сплаті податків та зборів, оскільки вказує на необхідність урахування фактичної податкоспроможності

платника. Вона обумовлює дотримання одночасно горизонтальної (платники з рівною податкоспроможністю мають однаковий розмір податку) й вертикальної (оподаткування більш високих доходів відбувається з урахуванням співрозмірності з податковим тиском більш низьких доходів) справедливості;

- положення про необхідність використання для тлумачення ч. 3 ст. 95 Конституції України критеріїв збалансованості бюджету, які мають бути сформульовані Конституційним Судом України;

- обґрунтування позиції, відповідно до якої наявність у Конституції України заборони проведення референдумів стосовно законопроектів з питань податків та бюджету зумовлена прагненням обмежити можливість негативного розсуду платників податків у визначенні власного податкового навантаження, що свідчить про перевагу представницької демократії над безпосередньою. З огляду на необхідність забезпечення публічного інтересу держави у належному фінансуванні суспільних потреб такий підхід є виправданим;

- положення, що оподаткування в Україні як вилучення частини власності платника відповідає в цілому європейським стандартам. Водночас, виходячи із конституційно-правових принципів справедливості та правової визначеності, несвоєчасне відшкодування податків і зборів платникам є порушенням права власності такого платника, передбаченого Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і Конституцією України.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: у правотворчій діяльності – для удосконалення засад конституційно-правового регулювання відносин у сфері публічної фінансової діяльності; у науково-дослідній роботі – для подальшого опрацювання проблем конституційного регулювання публічної фінансової діяльності; у навчальному процесі – при розробці навчальних та навчально-методичних матеріалів, викладанні навчальної дисципліни «Конституційне право», при підготовці студентами, аспірантами наукових робіт тощо; у виховній роботі – для підвищення правової культури посадових та службових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування.

Апробація результатів дисертації. Дослідження виконано й обговорено на кафедрі конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Основні наукові положення й висновки дисертації, а також практичні рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства України викладено у доповідях на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Конституція України – основа побудови правової держави і громадянського суспільства» (м. Харків, 26–27 червня 2006 р.); «Сучасні проблеми юридичної науки та практики» (м. Харків, 2007 р.); «Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права» (м. Ірпінь, 23–24 листопада

2007 р.); «Юридична осінь 2009 року» (м. Харків, 13 листопада 2009 р.); «Проблемні питання застосування Податкового кодексу України при вирішенні спорів адміністративними судами» (м. Краматорськ, 12 грудня 2014 р.).

Структура дисертації зумовлена поставленою метою й завданнями і складається зі вступу, двох розділів, які містять сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел із 261 найменувань. Загальний обсяг дисертації – 212 сторінок, з яких 183 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначається зв'язок роботи з науковими програмами, акцентується увага на меті і задачах дослідження, характеризується методологічне, теоретичне й емпіричне підґрунтя, розкриваються сутність і стан наукової розробки теми, яка обрана для дисертаційного дослідження, обґрунтовується наукова новизна одержаних результатів, наводяться основні положення, що виносяться на захист, та дані щодо їх апробації й опублікування.

Розділ 1. «Публічна фінансова діяльність як об'єкт конституційно-правового регулювання» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Публічна фінансова діяльність: загальнотеоретичний і конституційно-правовий аспекти» констатовано, що характеристика України як соціальної держави передбачає формування у нормативно-правових актах особливої моделі здійснення фінансових відносин, за якої створюються умови для втілення в життя відповідних конституційних норм стосовно гідного життя і вільного розвитку людини, забезпечення її прав та законних інтересів. Підкреслено, що саме належний рівень організації публічної фінансової діяльності є запорукою спроможності України виконувати свої соціальні зобов'язання. Наголошено, що реалізація інструментальної функції публічною фінансовою діяльністю є важливим чинником функціонування соціальної держави.

Розкрито зміст публічної фінансової діяльності. Доведено, що його звуження та обмеження лише формуванням і розподілом коштів публічних фондів нівелює мету і сенс такої діяльності. Активна діяльність відповідних суб'єктів у напрямках мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів спрямована на забезпечення здійснення функцій держави і територіальних громад, завдань соціально-економічного характеру, управління, обороноздатності тощо. Публічні фінанси є інструментом досягнення цілей соціальної держави. Зміст фінансової діяльності повинен бути орієнтованим на фінансове забезпечення публічних інтересів, що мають значення для всієї держави, усього суспільства. У той же час публічність фінансової діяльності не повинна нівелювати приватні інтереси, які мають знаходитися на одному правовому рівні з публічними інтересами.

Досягнення їх збалансованості має бути основною метою конституційно-правового регулювання.

Зазначено, що публічна фінансова діяльність як комплексне і складне державно-правове явище становить собою сукупність відносин, що потрапляють до кола правового регулювання нормами різних галузей права. Встановлено, що відносини, які визначають основи мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів, органічно входять до предмета правового регулювання конституційного права. Вони знайшли своє чітке закріплення на конституційному рівні. Сутність цих відносин обумовлює домінування імперативного методу їх правового регулювання. Визначено особливості конституційного регулювання публічної фінансової діяльності.

У підрозділі 1.2 «Поняття і система конституційних принципів публічної фінансової діяльності» зауважено, що саме Конституція України містить основи, на яких базується мобілізація, розподіл і використання коштів публічних фондів. У цьому контексті виникає питання про доцільність виокремлення у тексті Основного Закону України окремого розділу, присвяченого регулюванню саме публічних фінансів. Надано визначення конституційних принципів публічної фінансової діяльності.

Проведено розмежування принципів конституційного права як галузі права і конституційно-правових принципів (тих, що встановлено в Конституції України). Обґрунтовано, що до системи принципів конституційного права необхідно включати не лише ті, що закріплено у Конституції України, а також принципи, що встановлено в законах та розкрито у рішеннях Конституційного Суду України.

Встановлено, що система конституційно-правових принципів складається із загальноправових та спеціальних (галузевих і міжгалузевих) принципів. Загальноправові впливають на формування і реалізацію галузевих принципів шляхом визначення змісту всього процесу правового регулювання суспільних відносин, що входять до предмета регулювання. Через те, що такі принципи набувають конкретного змісту стосовно кожної галузі права, вони не втрачають загально-правових ознак. До їх числа входять, наприклад, такі принципи: верховенства Конституції, верховенства права, гласності, поділу державної влади тощо. Група спеціальних охоплює галузеві (встановлені у Конституції України і стосуються виключно однієї галузі права, одного виду правових відносин) й міжгалузеві (принципи, що встановлені у статтях 7, 132, 133, 134, 140, 142 та ін. Конституції України і є підґрунтям для правового регулювання інших, ніж конституційні, відносин, у тому числі й фінансових). Міжгалузеві конституційно-правові принципи стосовно сфери регулювання публічних фінансів поєднано у групу загальних, адже вони є підґрунтям упорядкування різнорідних суспільних відносин, у тому числі й фінансових.

Зосереджено увагу на конституційно-правових принципах публічної фінансової діяльності (тих, що встановлено саме в Конституції України). Їх

поділено на такі групи: (1) загальні принципи (стосуються всіх видів правовідносин і набувають специфіки залежно від сфери реалізації); (2) спеціальні (визначають основи регулювання саме фінансових відносин і окреслюють напрями публічної фінансової діяльності). У підсистемі спеціальних принципів класифіковано за спільними ознаками підгрупи, що визначають правові засади бюджетної системи, бюджетного процесу, законного встановлення податків і зборів, рівності і справедливості оподаткування та ін.

На прикладі аналізу положень ст. 67 Конституції України встановлено, що конституційно-правові принципи не завжди чітко виражені в конкретній статті чи нормі Конституції України, а можуть знаходити своє специфічне втілення у галузевому законодавстві або у процесі правозастосування. У цьому контексті проведено системне тлумачення ч. 1 ст. 67 Конституції України.

У підрозділі 1.3 «Порівняльно-правовий аналіз конституційно-правового регулювання публічної фінансової діяльності в Україні та європейських державах» вказано, що встановлення оптимальної моделі правового регулювання фінансових відносин на конституційному рівні є актуальним питанням в економічному, соціальному і правовому житті України, адже саме реалізація публічної фінансової діяльності має на меті забезпечення виконання завдань і функцій держави.

Аналіз та порівняння досвіду інших держав у регулюванні публічних фінансів дозволили зробити висновок, що конституційно-правове регулювання в Україні в цілому відповідає європейській практиці. У той же час відмінними є структура конституцій (є відповідні її розділи, де висвітлено питання публічної фінансової діяльності) та зміст (сфери публічних фінансів). Засвідчено поширення тенденції серед європейських країн, за якої законодавець зосереджує увагу на конституційному окресленні кола фінансових відносин, які потребують регулювання виключно законами. У цьому контексті проаналізовано приписи конституцій Польщі, Франції, Німеччини.

З огляду на демократичні принципи регулювання публічних фінансів на прикладі положень конституцій Данії, Угорщини, Словаччини, Латвії, Іспанії опрацьовано питання щодо можливості і необхідності здійснення референдуму стосовно публічних фінансів. Дослідження Конституції Швейцарії дало підстави стверджувати, що існує й інша тенденція: йдеться про дозвіл на проведення референдуму з питань податків. Резюмовано, що наявність в Конституції України заборони на проведення референдумів стосовно законопроектів з питань податків та бюджету зумовлена, в першу чергу, прагненням держави обмежити можливість негативного розсуду платника податків у визначенні власного податкового навантаження. Це означає, що за умови надання народу України права на проведення референдуму з питань податків та бюджету державою презюмуються

негативні правові наслідки у вигляді зменшення податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. З огляду на забезпечення публічних інтересів держави такий підхід є виправданим.

На підставі аналізу конституцій Польщі, Німеччини, Швейцарії встановлено, що саме у цьому виді законодавчих актів зазвичай закріплюються принципові засади бюджетної діяльності, побудови бюджетної системи, бюджетного періоду, тобто йдеться про детальне упорядкування бюджетних відносин.

Порівняльний аналіз положень Конституції України з нормами конституцій Німеччини, Франції, Греції виявив певні вади у національного законодавця стосовно визначення конституційних основ правового статусу Національного банку України у розділі IV «Верховна Рада України» Конституції України, у зв'язку з чим запропоновано конкретні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Розділ 2. «Реалізація конституційно-правових принципів публічної фінансової діяльності» має чотири підрозділи.

У підрозділі 2.1 *«Конституційні принципи бюджетної системи України»* зазначено, що застосування принципу побудови бюджетної системи на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами, закріпленого у ч. 1 ст. 95 Конституції України, відбувається з урахуванням правових позицій Конституційного Суду України. Зауважено, цей принцип виходить з певних гарантій за рахунок бюджетних коштів справедливого розподілу суспільного багатства між громадянами та територіальними громадами, а його реалізація має бути спрямована на забезпечення добробуту всіх громадян держави й зумовлює необхідність прагнення до збалансованості бюджетів.

При з'ясуванні змісту принципів встановлення видатків держави на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків саме законом та повноти бюджетної системи (ч. 2 ст. 95 Основного Закону) проаналізовано правові позиції Конституційного Суду України, викладені у Рішеннях від 26 грудня 2011 р. № 20-рп / 2011 і від 25 січня 2012 р. № 3-рп / 2012. Встановлено їх суперечність із принципом, закріпленим у ч. 2 ст. 95 Конституції України, оскільки можливість провадження видатків держави за рішенням Кабінету Міністрів України не узгоджується з тим, що виключно законом про Державний бюджет України визначаються будь-які видатки держави на загальносуспільні потреби, їх розмір і цільове спрямування. Саме у виконанні цих зобов'язань утверджується сутність держави як соціальної та правової. Наголошено на необхідності Конституційному Суду України більш виважено підходити до розкриття конституційних принципів бюджетної системи.

У цьому контексті наведено аналіз численних позицій Конституційного Суду України, які стосуються окреслення предмета регулювання закону про Державний бюджет. Звернено увагу на нелогічність

висновку Суду, згідно із яким передбачається можливість встановлювати законом про державний бюджет особливості реалізації інших нормативно-правових актів.

За змістом принцип збалансованості бюджетної системи (ч. 3 ст. 95 Конституції України) передбачає, що повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період. Підкреслено, що для належної реалізації цієї засади необхідно чітко визначити критерії, які дозволять визнавати бюджет збалансованим. З огляду на це наголошено на необхідності більш детальної конкретизації положення ч. 3 ст. 95 Конституції України про те, що «держава прагне до збалансованості бюджету України» Конституційним Судом України.

У підрозділі 2.2 «Конституційні засади бюджетного процесу в Україні» вказано, що належним чином організований бюджетних процес відповідно до конституційно-правових принципів є однією з умов ефективності реалізації бюджетно-правової політики в нашій державі. При цьому дослідження механізму організації бюджетного процесу в сучасній Україні має особливе значення та актуальність. Наразі наявна реальна необхідність у розробці концептуальних підходів стосовно конституційно-правових принципів бюджетного процесу як на державному, так і регіональному рівні.

Принцип щорічності бюджетної діяльності в Україні (ч. 1 ст. 96 Конституції України) реалізовано у ст. 3 Бюджетного кодексу України. Показово, що ця засада відбита у конституціях багатьох країн (Німеччина, Італія, Японія). За цим принципом, передбачено обов'язкове щорічне прийняття державного бюджету наприкінці року, що передує плановому, й у такий спосіб забезпечено планомірний розвиток країни, своєчасність фінансово-правового регулювання. Звернено увагу на порушення ч. 6 ст. 159 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» та проблему несвоєчасного прийняття закону про Державний бюджет в Україні.

Реалізація принципу, закріпленого у ч. 2 ст. 96 Конституції України, передбачає виокремлення у його змісті двох аспектів: (1) розроблення і подання закону про Державний бюджет України на наступний рік Кабінетом Міністрів України й (2) обов'язкового звітування учасників бюджетного процесу. Встановлено, що Конституційний Суд України неодноразово підходив до тлумачення положення стосовно розроблення і подання закону про Державний бюджет України на наступний рік (Рішення від 17 травня 2001 р. № 5-рп/2001, 13 січня 2009 р. № 1-рп/2009). Зроблено акцент на тому, що з метою реалізації демократичних принципів соціальної держави і положень п. 6 ст. 116 Конституції України, ч. 2 ст. 89 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» та ст. 47 Бюджетного кодексу України будь-який суб'єкт законодавчої ініціативи, а не виключно Кабінет Міністрів

України має повноваження стосовно ініціювання внесення до закону про Державний бюджет певних змін.

Проаналізовано приписи ч. 4 ст. 95 Конституції України, де встановлено принцип публічності і прозорості бюджетної діяльності, який обумовлює доступність для населення інформації про хід бюджетного процесу. Підкреслено, що значне місце у реалізації цього принципу займають засоби масової інформації, які вільно й об'єктивно висвітлюють питання бюджетного процесу. При цьому інформаційна відкритість діяльності органів державної влади є індикатором рівня демократії у суспільстві, необхідною умовою забезпечення передбачених Конституцією України прав громадян на інформацію та участь в управлінні державними справами.

У підрозділі 2.3 «Конституційний принцип встановлення податків і зборів виключно законом» вказано, що зміст положень ч. 2 ст. 92 і ч. 1 ст. 67 Конституції України при регулюванні публічної фінансової діяльності зумовлює як конкретизацію форми об'єктивізації норм права, так і обмеження дискреції державних органів в упорядкуванні публічних фінансів.

Доведено, що цей принцип передбачає дотримання певної системи чинників. По-перше, податки та збори мають встановлюватися виключно законом як джерелом права. Такими повноваженнями наділено саме Верховну Раду України, чим виключено можливість встановлення податків органами виконавчої влади. Ця засада є магістральною для демократичної держави, гарантує дотримання прав і законних інтересів платників і відповідає встановленому в Конституції України принципу розмежування повноважень між органами законодавчої і виконавчої влади. По-друге, виключно законом мають закріплюватися всі елементи правового механізму податку, вказані у ст. 7 Податкового кодексу України. Межі деталізації норм податкового закону визначаються законодавцем з урахуванням необхідності їх ефективного застосування до необмеженої кількості суспільних відносин. По-третє, встановлення законом податків і зборів має відбуватися з урахуванням економічної обґрунтованості, домірності, визначеності оподаткування. Зміст принципу економічної обґрунтованості при встановленні податків та зборів виключно законом має два аспекти: 1) для платника податків він забезпечує врахування його здатності сплачувати податки, передбачає оподаткування виключно чистих доходів і заборону подвійного оподаткування; 2) для держави – вказує на відсутність у неї необмеженого права стосовно встановлення податків, а також міру, якою є як відповідні потреби у формуванні публічних фінансів для задоволення публічних витрат, так і мета встановлення податків. Домірність означає, що втручання держави у право власності платника має бути у справедливому співвідношенні з обсягом його доходів, з урахуванням неоподаткованого прожиткового мінімуму, який виступає соціальним стандартом у державі.

Конституційний принцип встановлення податків і зборів виключно законом отримує свій розвиток у змісті інших основних засад оподаткування, зокрема, загальності, стабільності, єдиного підходу до встановлення податків та зборів. На основі вивчення досвіду європейських держав доведено доцільність закріплення вичерпного переліку податків та зборів, основоположних принципів оподаткування на конституційному рівні.

У підрозділі 2.4 «Конституційні принципи рівності і справедливості оподаткування» розглянуто названі принципи у загальнотеоретичному, конституційно-правовому і податково-правовому аспекті. З урахуванням правових позицій, висловлених Конституційним Судом України у Рішенні від 12 квітня 2012 р. № 9-рп / 2012, констатовано, що обов'язок сплачувати податки та збори, закріплений у ст. 67 Конституції України, може бути виконано лише за умови забезпечення встановлення рівного підходу для всіх, на кого поширюється податковий тягар. З огляду на положення ст. 24 Конституції України всі громадяни мають рівні конституційні права та свободи, що забезпечує їх рівність перед законом, у тому числі й при справлянні податків і зборів. У той же час акцент на рівність в правах передбачає рівність стосовно реалізації обов'язків, адже, як впливає зі змісту Рішення Конституційного Суду України від 28 вересня 2000 р. № 10-рп / 2000, ст. 24 Конституції України, проголошуючи рівність всіх громадян перед законом, встановлює і рівне підпорядкування всіх громадян Законам України.

Рівність в оподаткуванні не означає однаковість підходу до сплати податків та зборів. У даному разі зміст рівності як принципу виражається в урахуванні здатності платника сплачувати податки чи збори та всіх об'єктивних підстав, які впливають на визначення його податкового зобов'язання (суми податку).

Стверджується, що принцип формальної рівності гарантує рівність у закріпленні правового статусу певного типу платників, виключення дискримінації на підставі цього для окремих зобов'язаних осіб. Рівний податковий тиск дозволяє забезпечити єдність підходів щодо визначення податкового обов'язку, незважаючи на громадянство, місце знаходження платника, його майновий стан і т.д. Формальна рівність платників податків досягається через закріплення певних прав та обов'язків, які стосуються всіх, у кого виникає податковий обов'язок. Неформальна рівність забезпечується через диференційований підхід щодо встановлення елементів податкового механізму (об'єкт, база, пільги тощо), коли саме економічна здатність платника, його потенційні можливості забезпечують однаковий обсяг правових гарантій.

Наголошено, що Конституційний Суд України в Рішенні від 2 листопада 2004 р. № 15-рп / 2004 визнав справедливість засадничим принципом правової держави, одним із основних принципів права, визначальним при регулюванні суспільних відносин та з'ясуванні

загальнолюдських вимірів права. Справедливість, як універсальний загальноправовий принцип, набуває специфічного змісту залежно від галузевої сфери реалізації його регулятивного впливу. Вимоги соціальної справедливості та їх логічна реалізація відіграють важливу роль у якісному перетворенні суспільства, побудові демократичної держави. Справедливість є метою соціальної політики в державі. Принцип справедливості при регулюванні податкових відносин набуває форми принципу соціальної справедливості, що обумовлює встановлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнено й вирішено наукове завдання, що полягає у визначенні конституційно-правових засад публічної фінансової діяльності в Україні. Вирішення поставленої наукової проблеми дозволило зробити такі висновки.

1. Встановлено, що публічна фінансова діяльність як об'єкт конституційно-правового регулювання становить системну і динамічну діяльність органів держави і органів місцевого самоврядування стосовно мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів, що передбачає фінансове забезпечення реалізації публічних інтересів, завдань та функцій соціальної держави. Активна діяльність відповідних суб'єктів з мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів спрямована на забезпечення сталого розвитку держави. Публічність фінансової діяльності не повинна нівелювати приватні інтереси. Останні мають знаходитися на одному правовому рівні з публічними інтересами, а реальна збалансованість стати основною метою конституційно-правового регулювання і, як наслідок, діяльності інститутів державної влади.

2. Доведено, що конституційному регулюванню публічних фінансів притаманні такі особливості: соціальне спрямування публічної фінансової діяльності; поєднання безпосереднього й опосередкованого регулювання фінансових відносин; застосування імперативного методу правового регулювання; встановлення сфери регулювання виключно законом; визначення загальної компетенції органів держави та місцевого самоврядування щодо мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів; розмежування фінансової діяльності органів держави і фінансової діяльності органів місцевого самоврядування; встановлення загальних і спеціальних принципів регулювання відносин у сфері фінансової діяльності; розмежування провадження фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; розвиток інституту публічної фінансової діяльності у Рішеннях Конституційного Суду України.

3. Конституційні принципи публічної фінансової діяльності становлять систему, що складають загальні і спеціальні принципи, які

класифіковано таким чином: 1) загальні – стосуються усіх або декількох видів правовідносин, у тому числі й фінансових, і набувають специфіки залежно від сфери реалізації (наприклад, принцип рівності, справедливості та ін.); 2) спеціальні – визначають основи регулювання саме фінансових відносин і окреслюють напрями публічної фінансової діяльності (приміром, принцип встановлення податків виключно законом, принцип справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами при побудові бюджетної системи). Встановлено, що різноманітність підходів щодо формування принципів засад регулювання фінансових відносин у певних актах фінансового законодавства призводить до неможливості їх співставлення. З огляду на це наразі є потреба в розробленні й прийнятті законодавчого акта узагальнюючого характеру, такого, що систематизовано урегулює загальноправові, міжгалузеві та галузеві принципи публічної фінансової діяльності в нашій державі.

4. Сучасні конституції багатьох держав містять норми, що встановлюють принципові засади публічної фінансової діяльності. У той же час розміщення, обсяг регулювання, роль держави у регулюванні публічної фінансової діяльності на конституційному рівні в кожній державі є різними. Це передбачає виділення двох методів конституційно-правової регламентації фінансових відносин: систематизованого й несистематизованого. Конституційно-правове регулювання в Україні в цілому відповідає європейській практиці. При конституційному регулюванні публічних фінансів передусім варто виходити з об'єктивної необхідності встановлення концептуальних засад, тих положень, які б стали міцним підґрунтям для розвитку поточного фінансового законодавства.

5. Конституційні принципи публічної фінансової діяльності можуть бути як безпосередньо закріпленими у тексті Конституції України, так і опосередковано виражатися через її зміст. Цінність таких принципів від обраного способу їх закріплення не знижується. Цілком доцільним є підхід, коли у певному акті, що започатковує основи правової регламентації певної сфери, існують окремі статті, норми (або норма), що прямо закріплюють принципи регулювання мобілізації, розподілу чи використання коштів публічних фондів.

6. Конституційному Суду України потрібно більш виважено підходити до тлумачення конституційних принципів бюджетної системи. Особливо це важливо стосовно принципу встановлення видатків держави на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків саме законом, адже лише закон про Державний бюджет, як нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, має встановлювати будь-які видатки держави на загальносуспільні потреби, їх розмір і цільове спрямування. Це пов'язано із тим, що закон про Державний бюджет має особливу правову природу.

7. Виключність реалізації законотворчих повноважень Верховної Ради України згідно із ч. 2 ст. 92 Конституції України поширюється фактично на всі сфери фінансово-правового регулювання, які тим чи іншим чином пов'язані з оподаткуванням. Очевидно, що системний зв'язок всіх фінансово-правових понять та інститутів має забезпечуватись єдиним засобом регулювання – виключно законом, що і закріплюється ст. 92 Конституції України. З цього положення випливає, що при регулюванні публічної фінансової діяльності відбувається конкретизація форми об'єктивізації норм права – виключно законом як джерелом права.

8. Системний аналіз ч. 2 ст. 92 і ч. 1 ст. 67 Конституції України вказує на те, що конституційно-правове регулювання сфери оподаткування з огляду на принцип встановлення податків і зборів виключно законом характеризується органічним поєднанням таких смислових складників: (1) податки та збори мають встановлюватися виключно законом як джерелом права; (2) виключно законом мають визначатися всі елементи правового механізму податку; (3) встановлення законом податків і зборів має відбуватися з урахуванням економічної обґрунтованості, домірності, визначеності.

9. Зміст конституційного принципу встановлення податків та зборів виключно законами не може бути звужено лише до формалізованої законодавчої процедури прийняття тих або інших нормативно-правових актів з питань оподаткування, оскільки визначеність та чіткість податкового закону набуває принципового значення. У першу чергу такий закон повинен бути зрозумілий саме для зобов'язаної сторони податкових правовідносин – платників податків, адже в багатьох випадках такий суб'єкт не володіє спеціальними знаннями, що потребує захисту саме його прав і інтересів. З іншого боку, принцип законності у розрізі прозорості та зрозумілості самого тексту закону має значний вплив і на владну сторону податкових правовідносин – контролюючий орган.

10. У сучасних соціально-економічних умовах з метою гармонізації взаємовідносин держави і платників податків Конституційному Суду України необхідно виробити критерії правової оцінки економічної обґрунтованості оподаткування. З огляду на розвиток конституційних принципів соціальної держави ключовою ідеєю при цьому має стати урахування реального майнового стану платників податків і рівня розвитку економіки країни.

11. Рівність як конституційно-правовий принцип регулювання податкових відносин має обов'язково спиратися на фактичну здатність платника його сплатити. Справедливим у цьому сенсі може бути лише об'єктивно можливий по навантаженню податок чи збір. Через цю підставу формується і нерозривний зв'язок між принципами рівності та справедливості. Рівність в оподаткуванні обумовлює: рівномірне залучення громадян до фінансування публічних видатків; дотримання горизонтальної і

вертикальної справедливості; з метою забезпечення соціальних стандартів врахування платником вимушених витрат; забезпечення прожиткового мінімуму фізичній особі, який становить собою нижню межу втручання держави у право власності платника. Платники з однаковою податкоспроможністю повинні мати однаковий податковий тиск.

12. Справедливість у сфері оподаткування розглядається як намагання встановити об'єктивний та збалансований податковий механізм, раціонально узгодити співвідношення всіх елементів податкового механізму або пов'язується з прозорим та чітким виконанням податкового обов'язку платниками, здійсненням повноважень контролюючих органів у межах, закріплених законодавством. Однак реалізація цього принципу має відбуватися не лише при виконанні податкового обов'язку, а ще під час здійснення законотворчих процедур. Останні мають відображати фундаментальні конституційні засади законотворчості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Лукашева О. Е. Конституційно-правові аспекти незалежності Національного банку України / О. Е. Лукашева // Проблеми законності. – 2007. – Вип. 91. – С. 29 – 34.

2. Лукашева О. Конституційно-правова природа податкового обов'язку / О. Лукашева // Юридична Україна. – 2010. – № 1. – С. 47 – 52.

3. Лукашева О. Е. Проблеми бюджетного й податкового регулювання в практиці Конституційного Суду України / О. Е. Лукашева // Держава та регіони. – Сер.: Право : науково-виробничий журнал. – 2014. – № 4 (46). – С. 82 – 88.

4. Лукашева О. Е. Конституційно-правове регулювання публічної фінансової діяльності: порівняльно-правовий аналіз / О. Е. Лукашева // Право та державне управління : зб. наук. праць / за ред. А. О. Монаєнка. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – № 4 (17). – С. 43 – 47.

5. Лукашева Е. Э. Конституционное регулирование публичной финансовой деятельности в европейских государствах / Е. Э. Лукашева // Экономика и право Казахстана. – 2014. – № 24. – С. 41 – 46.

6. Лукашева О. Е. Конституційно-правові обмеження застосування податкової застави / О. Е. Лукашева // Конституція України – основа побудови правової держави і громадянського суспільства : тези доп. та наук. повідомл. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (26 – 27 черв. 2006 р.) / за заг. ред. М. І. Панова. – Харків : НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2006. – С. 92 – 95.

7. Лукашева О. Е. Конституційно-правові засади бюджетної діяльності / О. Е. Лукашева // Сучасні проблеми юридичної науки та практики : тези доп. та наук. повідомл. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих

учених та здобувачів. – Харків : НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2007. – С. 32 – 35.

8. Лукашева О. Е. Зміст конституційних норм, що регулюють податкові відносини в Україні / О. Е. Лукашева // Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Ірпінь, 23 – 24 листоп. 2007 р. – Київ : Укртехнопрінт, 2008. – Ч. 2. – С. 63 – 66.

9. Лукашева О. Е. Конституційно-правовий зміст податкового обов'язку / О. Е. Лукашева // Юридична осінь 2009 року : тези доп. та наук. повідомл. Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів, 13 листоп. 2009 р. / за заг. ред. А. П. Гетьмана. – Харків : НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2009. – С. 90 – 93.

10. Лукашева О. Е. Реалізація конституційного принципу справедливості при застосуванні податкової застави / О. Е. Лукашева // Проблемні питання застосування Податкового кодексу України при вирішенні спорів адміністративними судами : матеріали наук.-практ. “круглого столу”, Краматорськ, 12 груд. 2014 р. / Донецьк. апеляц. адмін. суд ; НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2014. – С. 54 – 57.

АНОТАЦІЯ

Лукашева О. Е. Конституційно-правові засади публічної фінансової діяльності в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2016.

У дисертації проаналізовано публічну фінансову діяльність як об'єкт конституційно-правового регулювання. Виокремлено і проаналізовано особливості конституційного регулювання публічної фінансової діяльності, до яких віднесено: соціальне спрямування публічної фінансової діяльності; встановлення сфери регулювання виключно законом; застосування імперативного методу правового регулювання; визначення загальної компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування щодо мобілізації, розподілу і використання коштів публічних фондів; розмежування фінансової діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування; встановлення загальних і спеціальних принципів регулювання відносин у сфері фінансової діяльності; виокремлення основних напрямів публічної фінансової діяльності; розвиток конституційно-правової доктрини публічної фінансової діяльності в рішеннях Конституційного Суду України. Встановлено, що конституційні принципи публічної фінансової діяльності становлять систему, що складають загальні і спеціальні принципи. Здійснено порівняльно-правовий

аналіз конституційно-правового регулювання публічної фінансової діяльності в Україні та європейських державах. Досліджено особливості реалізації конституційно-правових принципів бюджетної системи, бюджетного процесу, встановлення податків і зборів виключно законом, рівності і справедливості оподаткування. Сформульовано та обґрунтовано пропозиції і рекомендації, спрямовані на вдосконалення конституційно-правового регулювання публічної фінансової діяльності та практики застосування законодавства.

Ключові слова: публічна фінансова діяльність, конституційні принципи публічної фінансової діяльності, конституційні принципи бюджетної системи, конституційні принципи бюджетного процесу, принцип встановлення податків і зборів виключно законом, принцип рівності і справедливості оподаткування.

АННОТАЦИЯ

Лукашева Е.С. Конституционно-правовые основы публичной финансовой деятельности в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.02 – конституционное право; муниципальное право. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2016.

Работа посвящена анализу публичной финансовой деятельности как объекта конституционно-правового регулирования. Дана характеристика публичной финансовой деятельности, обоснована позиция, согласно которой, исходя из динамической и системной сущности такой деятельности, ее содержание необходимо ориентировать на финансовое обеспечение публичных интересов, реализацию задач и функций социального государства.

Выделены и проанализированы особенности конституционного регулирования публичной финансовой деятельности, к которым отнесены: социальная направленность публичной финансовой деятельности; установление сферы регулирования исключительно законом; применение императивного метода правового регулирования; определение общей компетенции органов государства и местного самоуправления по мобилизации, распределению и использованию средств публичных фондов; разграничение финансовой деятельности органов государства и финансовой деятельности органов местного самоуправления; установление общих и специальных принципов регулирования отношений в сфере публичной финансовой деятельности; выделение основных направлений публичной финансовой деятельности; развитие конституционно-правовой доктрины публичной финансовой деятельности в Решениях Конституционного Суда Украины.

Классифицированы конституционные принципы публичной финансовой деятельности и определена их система, состоящая из: 1) общих принципов (касаются всех или нескольких видов правоотношений и приобретают в зависимости от сферы реализации специфические особенности, например, принцип равенства, справедливости и др.); 2) специальных – определяющих основы регулирования именно финансовых отношений и направления публичной финансовой деятельности (например, принцип установления налогов исключительно законом, принцип справедливого и непредвзятого распределения общественного богатства между гражданами и территориальными общинами при построении бюджетной системы).

Осуществлен сравнительно-правовой анализ конституционно-правового регулирования публичной финансовой деятельности в Украине и европейских странах. Исследованы особенности реализации конституционно-правовых принципов бюджетной системы, бюджетного процесса, установления налогов и сборов исключительно законом, равенства и справедливости налогообложения. Обосновано, что положения ч. 2 ст. 92 Конституции Украины обеспечивают системную связь всех финансово-правовых понятий и институтов (Государственный бюджет и бюджетная система Украины, система налогообложения, налоги и сборы; основы создания и функционирования финансового, денежного, кредитного и инвестиционного рынков; статус национальной, а также иностранных валют на территории Украины; порядок образования и погашения государственного внутреннего и внешнего долга; порядок выпуска и обращения государственных ценных бумаг, их виды и типы) путем применения единого средства регулирования – исключительно закона.

Ключевые слова: публичная финансовая деятельность, конституционные принципы публичной финансовой деятельности, конституционные принципы бюджетной системы, конституционные принципы бюджетного процесса, принцип установления налогов и сборов исключительно законом, принцип равенства и справедливости налогообложения.

SUMMARY

Lukasheva O.E. Constitutional and legal foundations of public financial activities in Ukraine. - Manuscript.

The dissertation for candidat's degree in legal science by the specialty 12.00.02 - Constitutional Law; Municipal Law. Yaroslav Mydryi National Law University, the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2016.

The public financial activity are analyzed as an object of constitutional regulation in the dissertation. The peculiarities of the constitutional regulation of public financial activities such as: a combination of direct and indirect regulation of financial relations; application of mandatory method of legal regulation;

establish general and special principles regulating relations in the sphere of financial activity; social orientation of public financial activities; establishing the scope of regulation exclusively by law; separation of the financial activities of the state and the financial activities of local governments; determine the competence of state and local governments for mobilization, allocation and use of public funds; separation proceedings financial, pricing, investment and taxation policies; development of public financial institution in the decision of the Constitutional Court of Ukraine are distinguished and analyzed. The classification system and constitutional principles of public financial activities are outlined. The comparative legal analysis of the constitutional and legal regulation of public financial activities in Ukraine and European countries is made. The realization features of constitutional and legal principles of the budget system, budgeting, tax obligation according to the law, equality and fairness of taxation are investigated. Suggestions and recommendations for improving the constitutional and legal regulation of public finance and practice of financial law are formed.

Keywords: public finance, constitutional principles of public financial activities, constitutional principles of the budget system, constitutional principles of the budget process, the principle of taxes and duties only by the law, the principle of equality and fairness of taxation.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент І. І. Дахова

Підписано до друку 28.03.2016 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.
Ум. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,9
Тираж 100 прим. Зам. № 107.